

International Science Group

ISG-KONF.COM

III

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**

**"DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE, EXPERIENCE
AND TRENDS"**

**Boston, USA
October 11 - 14, 2022**

ISBN 979-8-88796-812-4

DOI 10.46299/ISG.2022.2.3

64.	Гринчук І.П., Баньковський А.М., Овод Н.М., Підколодний М.В. ВИКОНАВСЬКІ АНСАМБЛЕВІ ТРАДИЦІЇ У КОНТЕКСТІ ВЗАЄМОДІЇ УНІВЕРСИТЕТ – НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	250
65.	Довбня Л.Е. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ	253
66.	Довгополова Г., Деряга А., Іващенко О. ПОНЯТТЯ ПРО ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАВА	259
67.	Казьмірова І.В., Волинець Ю.О. ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КОНСТРУЮВАННЯ З БУДІВЕЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	263
68.	Король А.М., Рева Г.Г. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	267
69.	Кіндзюр О.С., Верещинська Г.І. ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	270
70.	Мадвакас С.М., Жұмағали Ы., Элмұрат М.М., Кабиева Н.Е., Ғаниқызы А. ОҚУШЫЛАРДЫҢ БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІНІҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ	273
71.	Малий В.В. ДО ПИТАННЯ ПРО ЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА	278
72.	Попова І.О., Чаусов С.В. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА УНІВЕРСИТЕТУ ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ СУЧАСНИХ ПРОЦЕСІВ У СУСПІЛЬСТВІ	282

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА УНІВЕРСИТЕТУ ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ СУЧАСНИХ ПРОЦЕСІВ У СУСПІЛЬСТВІ

Попова Ірина Олексіївна,

кандидат технічних наук, доцент кафедри «Електротехніка і електромеханіка
імені професора В.В. Овчарова»,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра
Моторного

Чаусов Сергій Володимирович,

кандидат технічних наук, доцент кафедри «Електротехніка і електромеханіка
імені професора В.В. Овчарова»,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра
Моторного

Викладацька діяльність в університеті – одна із найбільш творчих і складних професій, у яких поєднано науку та мистецтво. Ця професія споріднена з працею письменника (творчість у підготовці матеріалу), режисера і постановника (створення замислу і його реалізація), актора (у педагогічній діяльності інструментом є особистість викладача), педагога, психолога та науковця. Діяльність викладача університету має високу соціальну значущість і посідає одне з центральних місць у державотворенні, формуванні національної свідомості й духовної культури українського суспільства. Викладач університету належить до основної соціально-професійної групи, на яку суспільство поклало надзвичайно важливі завдання збереження й примноження культурних надбань суспільства й цивілізації в цілому; соціалізацію особистості на важливому етапі її формування, пов'язаному з професійною підготовкою.

Орієнтація вітчизняної освіти на європейський освітній простір ініціює перебудову вимог до викладача університету, ставить різнобічні вимоги як до його професійних, так і особистісних якостей. Реалізація нової парадигми – «навчання протягом усього життя» (ЮНЕСКО), розвиток інформаційних технологій, становлення глобального інформаційно-педагогічного простору, підвищення рівня наукової компетентності – усе це передбачає зміни у змісті і технологіях підготовки викладачів вищої професійної школи. Професійно-педагогічна освіта, підготовка викладачів університету має будуватися з урахуванням нових вимог, бути школою розвитку системи навчання й особистості педагога.

Вимоги до функцій викладача висвітлені у працях педагогів-класиків: Я.-А. Коменського, який багато уваги приділяв не тільки методиці викладання, але і особистості викладача, системі його ціннісних орієнтацій, мотивів і стилю індивідуальної діяльності та спілкування, його неповторності і унікальності; В.О. Сухомлинського, з його порадами викладачу у різних окремих аспектах

педагогічної діяльності з урахуванням особливостей педагогічної професії та організації навчального процесу [1].

Основні вимоги до професіоналізму, функцій і особистості викладача університету, в умовах становлення синергетичної парадигми освіти, знайшли відображення в працях С.О. Сисоєвої [2], які висвітлюють проблеми розвитку особистості фахівця і викладача в контексті сучасних цивілізаційних змін, визначають інформаційну компетентність викладача, як інтегровану професійну якість особистості (здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку інформації та ефективної роботи з нею) так і здатність до роботи з комп'ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями і застосування її у професійній діяльності і професійному житті.

В. В. Рибалка [3] торкається проблем психологічної структури особистості як основи систематизації професійно важливих якостей фахівця і педагога, бо реальне запровадження особистісного підходу в навчально-виховний процес в системі неперервної освіти можливе за умов суттєвої, особистісно спрямованої трансформації існуючих форм і методів навчально-виховної роботи педагогів, проведення цілеспрямованої організаційної, науково-методичної роботи педагогічних колективів, працівників психологічної служби та подальшого поглибленого вивчення проблем, що постають на його шляху.

У працях О.Б. Голика [4], які присвячені проблемам гуманізації професійної підготовки фахівців педагогічної професії, висувається цілий ряд специфічних вимог до педагогів, серед яких професійна компетентність і дидактична культура є основними.

Н.В. Кузміна та її послідовники розглядають педагогічні здібності «як специфічну форму чутливості педагога до суб'єкта діяльності, по-перше, до об'єкта, процесу та результатів педагогічної діяльності... і, по-друге, до учнів, як суб'єктів спілкування, пізнання, праці» та розподіляють педагогічні здібності на два рівні: перцептивно-рефлексивні та проєктивні. Перцептивно-рефлексивні включають три види чутливості: почуття об'єкта, пов'язане з емпатією, почуття міри чи такту, та почуття приналежності. Ці прояви чутливості є основою педагогічної інтуїції. Проєктивні здібності пов'язані з вміннями створення нових, продуктивних способів навчання [5]. Таким чином, висвітлені у наукових працях вимоги до особистості науково-педагогічних працівників університету зазнають змін і оновлень під впливом сучасних процесів у суспільстві і галузях промисловості.

В процесі професійної підготовки здобувачів освітніх ступенів (ОС) «Бакалавр» і «Магістр» технічного напрямку вимагається високий рівень знань з фундаментальних дисциплін: фізики, математики та інших природничо-технічних інженерних, дисциплін спеціалізації. Але особистісно-професійне становлення майбутніх інженерів передбачає й психолого-педагогічну складову цього процесу, з вивченням філософії, педагогіки, психології, соціології, правознавства, які входять до гуманітарної складової системи освіти. Таким чином, перед здобувачами стоїть нелегке завдання, бо до диплому магістра надається можливість випускникам займатися педагогічною діяльністю, бути

викладачем. Тому виникає необхідність показати шляхи формування особистості викладача ВНЗ технічного напрямку та сформулювати психолого-педагогічні вимоги до особистості викладача з урахуванням сучасних реалій. Особливості педагогічної діяльності в університеті передбачають певні вимоги до особистості викладача. Головна вимога до викладача – це *усвідомлювати свій громадський обов'язок*: виховувати гідних громадян України, висококваліфікованих фахівців для народного господарства, формувати національну еліту. Принцип національної спрямованості навчально-виховного процесу повинен стати основним і головним під час реформування університету

Викладач *забав'язаний досконало володіти своїм предметом*. Досвід свідчить, що успішно навчає і виховує той викладач, який знає свій предмет. Згідно з опитуванням студентів, найавторитетнішими вони вважають тих викладачів, які мають глибокі знання. Однак знання викладача можуть стати могутнім засобом навчання й виховання лише за умови, що він не просто викладає їх, а використовує матеріал дисципліни, досягнення науки для розумового розвитку студентів, їх фахової підготовки, морального виховання. Крім того, викладач повинен добре орієнтуватися в суміжних дисциплінах, що сприятиме глибшому розкриттю закономірних зв'язків між предметами, фізичними явищами і процесами реального світу, формуванню всебічно розвиненого фахівця.

Для управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів викладач повинен майстерне *володіти методикою викладання*. Це допомагає викладачеві складне завдання подати доступно, врахувати особливості особистості здобувача, зацікавити інформацією, викликати захоплення нею і бажання поповнювати свої знання.

Схильність викладача до педагогічної діяльності і психологічна готовність до неї виявляється у спрямованості думок і прагнень щодо навчання й виховання студентів, манері розмовляти, поведінці тощо. Завдяки цій рисі викладач стає здатним інтуїтивно виділяти з навколишнього середовища навчально-виховні факти і відповідно педагогічно їх інтерпретувати.

У викладача до студента повинна бути *розумна любов*. Як зауважував А.С. Макаренко, така любов виключає безпринципне і поблажливе ставлення до молодої людини, потурання її слабкостям. На його думку, вимогливість не суперечить любові і повазі до людини: саме у вимогливості до людини і полягає повага до неї [6, 7].

Викладач університету повинен *бути ерудованою людиною*, бо окрім глибоких знань своєї дисципліни, він повинен володіти ґрунтовними знаннями з питань філософії, політики, мистецтва, сучасних досягнень науки і техніки. Це допоможе йому спілкуватися зі студентами на різноманітні теми, оскільки широта його інтересів дає змогу спрямувати студентів на цікаві справи, допомагати їм в організації змістовного дозвілля [8].

У педагогічній справі викладача необхідний *творчий підхід*. Викладач, який є творчою особистістю, перевіряє та аналізує власний досвід, вивчає і

використовує все найкраще з чужого, шукає і знаходить нові, досконаліші, раціональніші педагогічні технології є новатором у своїй справі.

Психологічними передумовами педагогічної творчості є професійно-специфічні здібності, тобто сукупність індивідуально-психологічних якостей особистості, які сприяють успішній педагогічній діяльності: організаторсько-педагогічні здібності (організація навчально-пізнавальної діяльності студентів і власної діяльності, загальне та професійне самовдосконалення); дидактичні здібності (підготовка навчальних матеріалів, доступність, виразність, переконливість при поясненні навчального матеріалу; здійснення мотивації діяльності); перцептивні (лат. *perceptio* – сприймання) здібності (об'єктивне оцінювання емоційного стану студентів і його врахування у навчальній діяльності); комунікативні здібності (налагодження педагогічно доцільних стосунків зі студентами та колегами з навчально-виховної діяльності); сугестивні (лат. *suggestio* – навіювання) здібності (здібності емоційно-вольового впливу на людину); гносеологічно-дослідницькі здібності (виявляються в умінні пізнати і об'єктивно оцінити педагогічні явища та процеси; їх рівень залежить від рівня дослідницької культури викладача, його методологічних знань і дослідницьких умінь); науково-пізнавальні здібності (володіння науковими знаннями, розуміння взаємозв'язків між науками).

Творчий викладач виступає і як дослідник, який, спираючись на основні положення теорії навчання і виховання, досліджує навчально-виховний процес, робить висновки, експериментує. Здійснення педагогічної діяльності на дослідницькому рівні, творчий підхід до неї потребує від викладача постійної роботи над собою [8].

Викладач повинен *мати високі моральні якості*. У моральному аспекті педагог повинен бути таким, якими прагне зробити вихованців, тобто живим взірцем чеснот. Для успішної роботи зі студентами викладач має володіти власною емоційно-вольовою сферою. Це виявляється передусім у продуманій поведінці, відповідних емоціях "мажорного" чи "мінорного" характеру. Таке перевтілення викладача необхідне, щоб вплинути на студента, змусивши його пережити певну ситуацію. Окрім того, педагогу необхідно виявляти емоції і волю у несподіваних ситуаціях педагогічного процесу, що потребує розвинутого педагогічного самовладання, витримки, вміння швидко вибирати шляхи адекватного реагування на ситуацію, правильно її розв'язувати.

Педагогічна спостережливість і уважність також необхідні викладачу. Спостерігаючи за студентами, викладач отримує інформацію про їхні індивідуальні особливості, розуміння ними навчального матеріалу, ставлення до навчання і викладачів, стосунки між ними, їх настрої і психічні стани, їх реагування на зауваження та оцінку успіхів у навчанні й поведінці. Під час навчальних занять викладачеві необхідно тримати в полі зору усіх студентів групи; концентрувати свою увагу на розгортанні теми, зміні різних видів навчальних завдань і засобів, зосереджувати свою увагу на написаному, щоб не припуститися помилок у словах, формулах, обчисленнях тощо [9].

Натхнення та інтуїція необхідна вимога до особистості викладача. Натхнення приходить до людини внаслідок її значних зусиль над своєю психікою, націленості на предмет дослідження, постійного обмірковування і переживання його. Це такий психічний стан, коли одночасно задіяні усі сфери психіки – розум, почуття, сприймання, інтуїція тощо. Інтуїція виявляється в особливому відчутті правильного напрямку діяльності, у бажанні її результатів, неусвідомленому переконанні, що саме так, а не інакше слід діяти.

Викладач повинен досконало *володіти мовою і мисленням*. Мова і мислення викладача повинні бути педагогічними. Йдеться про конкретність, чіткість думок, їх логічність, дохідливість, переконливість, впливовість, здатність викликати у студентів відповідні почуття. Крім того, мова педагога має бути позбавлена дефектів (шепелявість, картавість, гугнявість, заїкання, невимовляння окремих звуків, надмірно швидкий або сповільнений темп). Важливою вимогою до викладача вищого навчального закладу є володіння ним державною українською мовою. Педагогічне мислення викладача – це здатність застосовувати теоретичні положення філософії, психології, педагогіки, методики у педагогічних ситуаціях навчально-виховної роботи.

Оптимізм має бути невід'ємною рисою сучасного викладача. Його наявність впливає на ефективність навчання і виховання студентів, викликає у них позитивні емоції, добрий настрій і захопленість справою, активність, рішучість, упевненість у своїх силах.

Педагогічний такт – це професійна психолого-педагогічна особливість поведінки викладача у відносинах зі студентами, яка відповідає цілям і завданням виховання і виявляється у творчій, педагогічно виправданій його діяльності. Педагогічний такт передбачає відповідне ставлення до студентів, уміння в кожному конкретному випадку знаходити правильну лінію поведінки. Він потрібен викладачеві у системі його виховного впливу як на студентський колектив, так і на кожного студента зокрема.

Професійною вимогою до викладача є *здоров'я і зовнішній вигляд*, оскільки праця вимагає значного нервового і фізичного напруження, тому він має дбати про своє здоров'я. Важливе значення у педагогічній діяльності має зовнішній вигляд викладача. Неприваблива зовнішність викликає негативне ставлення до нього, а відтак і до навчальної дисципліни, яку він викладає, до моральних настанов, які він пропагує. Сукупність особистих якостей викладача формує його авторитет, тобто загально визнану студентами значущість його достоїнств і оснований на цьому силу його виховного впливу. Авторитетним є той викладач, який глибоко знає свій предмет і майстерно його викладає, любить молодь, відчуває її наміри і прагнення, доброзичливо відгукується на них. Багато проблем виховання криється саме в тому, що часто вихованця закликають іти за прапором, якого ніхто не несе. Бути прапороносцем ідеалу, нести на своєму прапорі вогонь ідеального – саме в цьому секрет педагогічного авторитету. Без авторитетної, незламної, непохитної в очах вихованців особистості педагога, ідеал перетворюється на покинутий прапороносцем прапор. [10].

До професійно значущих якостей викладача університету відносять також укупність універсальних якостей. Викладач повинен мати здібності організатора, оратора, аналітика, психолога, володіти строгою логікою педагогічного процесу і виховання, бути високо компетентним фахівцем у своїй галузі і ерудитом в інших галузях. Від викладача вимагають не лише природних здібностей, а й таланту, величезних розумових, фізичних та емоційних витрат [11].

Висновок. Зміни й перетворення суспільства посилили вимоги до професіоналізму викладача. Загальнокультурні якості, залишаючись тривалий час незмінними, сьогодні повинні вдало поєднуватися з професійними якостями. В особистості викладача ВНЗ вимагається поєднання: володіння новітніми технологіями навчання, високої стресостійкості, повної самовіддачі, вміння й бажання вчитися упродовж життя, а також культивувати в собі ті якості, які б він хотів сформувані у студентів.

Список літератури

1. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: Монографія. За ред. Кременя В. Г. К. : Наукова думка, 2003. 853 с.
2. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Теорія і практика вищої освіти: навч. посібник. К.: Вид. центр КНЛУ, 2016. 338 с.
3. Рибалка В.В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. К.: ШКОЛА НАПН України, 2017. 144 с.
4. Голік О. Б. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект: навч. посібник. Донецьк: вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. 242 с.
5. Лебедев А. С. Формирование субъектной позиции в творческой деятельности у студентов педколледжа: дис. на соиск. научн. степени канд.пед. наук М., 2001. 169 с.
6. Попова І.О., Попрядухін В.С., Коваль О.Ю. Компетентнісний підхід у підготовці здобувачів-енергетиків в процесі вивчення теоретичних основ електротехніки. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*: Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. Серія 5. № 86.
7. Педагогические идеи А.С. Макаренко URL: <https://elibrary.com.ua/m/articles/view/> (дата звернення 11.09.2022).
8. Попова І.О., Ковальов О.В. Інформаційно-комунікаційні технології в процесі підготовки фахівця з електроенергетики при дистанційному навчанні. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій*: матеріали ХХІІ Міжн. наук.-практ. форуму. 5-7 жовтня 2021 р.: у 2 т. Львів: ННВК «АТБ», 2021 Т. 2 . С.238-241.
9. Попова І.О., Квітка С.О. Взаємодія викладача і студента на основі партнерства у сучасній професійній освіті. *Удосконалення навчально-виховного процесу в закладах вищої освіти*: Зб. наук.-метод. праць ТДАТУ. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. Вип. 24. С.222-229.
10. Попова І.О., Квітка С.О., Чаусов С.В. Наукова діяльність студентів-енергетиків для покращення підготовки до професійної діяльності. *Modern ways of solving the latest problems in science: The XXXVII International Scientific and Practical Conference. September 20 – 23, 2022, Varna, Bulgaria.* С. 281-287.

11. Попова І.О., Попрядухін В.С., Коваль О.Ю. Нові функції викладача як передпосилання реалізації самостійної роботи. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*: матеріали Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф.: зб. наук. праць. Переяслав, 2021. Вип. 67. с. 280-284.